

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry
Puheenjohtaja Aki Rasilainen, hovioikeudenneuvos

Eduskunnan lakivaliokunta

Kuuleminen 5.9.2014 klo 9:30

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 83/2014 vp)

Esityksen keskeiset tavoitteet ovat sinänsä hyväksyttäviä. Velkajärjestelyn edellytyksiä ja esteitä koskevan sääntelyn arvioiminen siitä näkökulmasta, että sääntely paremmin vastaisi nykyisen yhteiskunnan vaatimuksia ja edistäisi paremmin oikeudenmukaista riskinjakoa velallisen ja velkojan välillä, on perusteltua. Niin ikään on syytä pyrkiä helpottamaan nuorten ylivelkaantuneiden pääsyä velkajärjestelyyn. Lisäsuoritusvelvollisuuden käytännön toimivuuden parantaminen ja velallisten kannustaminen maksuohjelman aikaiseen tulonhankintaan on myös perusteltua niin velallisten itsensä kuin velkojien näkökulmasta. Tuomariliitto pitää myös perusteltuna arvioida velkajärjestelyn käyttöalan laajentamista yksityisten elinkeinon- ja ammatinharjoittajien kohdalla. Pyrkimys velkajärjestelymenettelyn yksinkertaistamiseen on niin ikään lähtökohtaisesti kannatettava.

1. Velkajärjestelyn edellytykset ja esteet

1.1. Velkajärjestelyn estyminen väliaikaisesta syystä (9 a §)

Esityksessä ehdotetaan lain 9 a §:n säännökseen lisättäväksi nimenomaisen aikarajan, jonka täyttymisen jälkeen työttömyyteen liittyvää maksuvaran puuttumista tai vähäisyyttä ei enää pidettäisi väliaikaisesta syystä johtavana. Aikarajan asettamista on perusteltu yleisesti sillä, että puheena olevaa säännöstä on oikeuskäytännössä tulkittu tarpeettoman jäykästi. Ehdotettua yleistä 18 kuukauden aikarajaa on perusteltu yleisperusteluissa sillä, että pidempi aika olisi velallisen kannalta pitkä ja velallista passivoiva ja että 18 kuukautta olisi velalliselle riittävä aika työnhakuun ja taloudellisen tilanteensa korjaamiseen eikä se olisi velkojienkaan kannalta kohtuuton.

Tuomariliitto suhtautuu epäillen kiinteän aikarajan asettamiseen. Kiinteä aikaraja ei ole omiaan motivoimaan työllistymistä, vaan ne päinvastoin passivoi odottamaan laissa työttömille pelkästään ajankulumisen perusteella luvattua velkajärjestelyä. Nykyinen sääntely ei estä arvioimasta maksuvaran puuttumiseen tai vähäisyyteen johtavaa syytä pysyväksi niissäkään tilanteissa, joissa työttömyys on kestänyt lyhyemmän ajan kuin lain nykyisen 9 a §:n esitöissä (HE 180 / 1996 vp s. 31 ja LaVM 19 / 1996 vp) mainitun kaksi vuotta.

Edellä esitetyistä syistä Tuomariliitto pitää esitettyä sääntelyä parempana sitä, että kysymys maksuvaran puuttumiseen tai vähäisyyteen johtavan työttömyyden väliaikaisuudesta/pysyvyydestä jää edelleen kaikilta osin tuomioistuimen harkittavaksi.

1.2. Velkajärjestelyn esteet (10 §)

Ehdotettu 10 §:n 3 kohdan tarkistus liittyy yksityiskohtaisten perustelujen mukaan siihen, ettei lakisääteisten velvollisuuksien hoitamatta jättämisen yritysrisikin toteutumisen vuoksi tulisi yksin sulkea velallista velkajärjestelyn piiristä. Perusteluista on pääteltävissä, että kysymys olisi nimenomaan maksuvelvollisuuden laiminlyönnistä, koska perusteluissa on nimenomaisesti todettu, että kirjanpidon laiminlyöminen olisi esteperuste samoissa tilanteissa kuin nykyisinkin. Tuomariliitto epäilee säännöksen tarkistamisen tarpeellisuutta. Esteperusteen on tarkoitettu edelleen soveltuvan tilanteisiin, joissa yrittäjä pitkän ajan kuluessa maksaa muita velkojaan, mutta jättää järjestelmällisesti hoitamatta lakisääteiset maksuvelvollisuutensa. Ehdotetussa muodossa esteperuste vastaisi hyvin pitkälle verorikkomuksen tunnusmerkistöä rikoslain 29 luvun 4 §:ssä. Velkajärjestelyoikeudenkäyntiin ei tulisi sisällyttää näin selväpiirteisesti rikosprosessuaalisia elementtejä, kun rikosperusteiset velat tulevat arvioituiksi erikseen esteperusteina saman pykälän 1 ja 2 kohdissa. Ehdotettuun muutokseen sisältyy myös hankalia näyttöongelmia, kun velkajärjestelyasiassa tulisi tutkia aikaisempien maksulaiminlyöntien syitä ja motiiveja. Säännöksellä sinänsä on aikaisempaa tärkeämpi merkitys, kun tarkoitus on avata velkajärjestely myös elinkeinonharjoittajien yritystoiminnan veloille. Tähän nähden Tuomariliitto pitää parempana nykyistä sanamuotoa, jossa keskeistä on maksulaiminlyöntien olennaisuuden eikä niiden syiden arviointi. Vaikka ehdotetun muutoksen tarkoitus on helpottaa elinkeinonharjoittajien pääsyä velkajärjestelyyn, ehdotettu uusi sanamuoto voi käytännössä kääntyä tätä tarkoitusta vastaan.

2. Velkajärjestelymenettelyn yksinkertaistaminen

Nykyisen velkajärjestelylain aikana vallitsevaksi tuomioistuinkäytännöksi on muodostunut se, että selvittäjä määrätään aina, kun hakemukseen ei liity valmista maksuohjelmaehdotusta. Hakemuksen yhteydessä esitettyjen maksuohjelmaehdotusten määrä on ollut käytännössä vähäinen.

Jos velkajärjestelyhakemukseen on ollut liitettynä velallisen ehdotus maksuohjelmaksi, velkojien kuuleminen hakemuksesta ja maksuohjelmaehdotuksesta on sinänsä ollut mahdollista. Käytännössä nykyjärjestelmässä ei ole juurikaan ollut mahdollista päättää velkajärjestelyn myöntämisestä ja maksuohjelman vahvistamisesta edes niissä tapauksissa, joissa asia on ollut sinänsä riidaton, koska ainakin osa velkojista on halunnut velkasaldojen päivittämistä velkajärjestelyn aloittamispäivälle.

Esityksen yleisperustelujen mukaan voimassa olevia säännöksiä on tarkoitettu sovellettavan niin, että tuomioistuin kuulee velkojia samanaikaisesti sekä velallisen hakemuksesta että maksuohjelmaehdotuksesta. Tältä osin Tuomariliitto toteaa, että vaikkakin voimassa oleva velkajärjestelylaki mahdollistaa myös menettelyn, jossa velkojia kuullaan samanaikaisesti sekä hakemuksesta että velallisen maksuohjelmaehdotuksesta, sen enempää lain säädöstekstistä kuin sen esitöistäkään ei ole tehtävissä sellaista johtopäätöstä, että tämä vaihtoehto olisi tarkoitettu pääsäännöksi. Velallisenkin tekemä maksuohjelmaehdotus voidaan joko toimittaa lain 51 §:n mukaisesti hakemuksen liitteenä tai 54 §:n 2 momentin mukaisesti tuomioistuimen asettamaan määräpäivään mennessä. Niin ikään velkojien kuuleminen voi voimassa olevan lain 52 §:n mukaan tapahtua joko ennen velkajärjestelyn aloittamista tai lain 54 §:n 2 momentista ilmenevällä tavalla vasta sen jälkeen, minkä lisäksi on mahdollista esimerkiksi varata suurimmille velkojille tilaisuus tulla kuulluksi jo ennen aloittamispäätöksen tekemistä ja muille velkojille vasta aloittamispäätöksen jälkeen. Selvittäjää käytettäessä ainakin maksuohjelmaehdotuksesta lausuminen jää aloittamispäätöksen jälkeiseen ajankohtaan.

Niin ikään esityksessä on esitetty näkemys, jonka mukaan tarvetta selvittäjän määräämiselle ei olisi, jos maksuohjelmaehdotus on jo laadittu talous- ja velkaneuvonnassa, jollei asia ole riitainen tai epäselvä. Selvittäjää ei tämän näkemyksen mukaan tulisi voimassa olevan lähtökohdan mukaan lainkaan määrätä muutoin kuin viimeksi mainituissa tilanteissa. Kuten edellä on todettu, tuomioistuinkäytännössä on pääosin menetelty toisin. Selvittäjä on siis määrätty valtaosassa asioista, joissa ylipäänsä on tehty aloittamispäätös.

Menettelyn yksinkertaistamiseksi ehdotetaan ensinnäkin erityisen **velkaselvitysmenettelyn** käyttöönottoa. Tästä säädettäisiin lakiin otettavassa uudessa 11 b §:ssä. Velkaselvittely pitäisi sisällään velkojan velvollisuuden ilmoittaa velalliselle tämän pyynnöstä säännöksessä tarkemmin yksilöidyt, velkaa koskevat tarpeelliset tiedot, ensisijaisesti sähköpostiosoite ja toissijaisesti postiosoite prosessiosoitteena käytettäväksi sekä muut velkajärjestelyhakemuksen tai maksuohjelman laatimista varten tarpeelliset tiedot. Velkaselvittelyssä velan pääoma, korko sekä perimis- ja täytäntöönpanokulut ilmoitettaisiin eriteltyinä velallisen pyytämälle *saldopäivälle* laskettuna. Yleisperustelujen mukaan tarkoituksena olisi, että maksuohjelmassa käytettäisiin saldopäivän tietoja eikä niitä enää päivitetäisi velkajärjestelyn aloittamispäivälle. Jos saldopäivästä olisi velkajärjestelyn aloittamispäivänä kulunut vähintään neljä kuukautta, velkojat voisivat pyytää saldon päivittämistä velkajärjestelyn aloittamispäivää vastaavaksi. Tästä säädettäisiin uudessa lain 54 §:n 5 momentissa sellaisia tilanteita silmällä pitäen, joissa hakemukseen on liitetty maksuohjelmaehdotus.

Tuomariliitto toteaa, että ehdotetun kaltainen velkaselvittely muodostaa jo nyt käytännössä merkittävän osan talous- ja velkaneuvonnan velkajärjestelyhakemuksen valmisteluun liittyvää työtä. Merkittävästi uutta velkaselvittelyyn on tarkoitus sisällyttää siltä osin, että maksuohjelmassa käytettäisiin ensisijaisesti selvittelyssä määritellyn saldopäivän mukaisia saldotietoja. Myös yhteystietojen ilmoittamiselle annettu merkitys prosessiosoitteena on uudistus. Esitys on näiltä osin omiaan keventämään tiettyjä kohtia velkajärjestelyasian käsittelyssä. Tuomariliitto toteaa kuitenkin, että saldopäivän mukaisia tietoja voidaan käyttää vain, jos velallinen jättää hakemuksen yhteydessä maksuohjelmaehdotuksen ja jos tuota ehdotusta voidaan käyttää maksuohjelman laatimisessa ja jos lisäksi päätös velkajärjestelyn aloittamisesta tehdään neljän kuukauden kuluessa saldopäivästä. Sähköpostiosoitteiden käyttäminen prosessiosoitteena ja siirtymisen asiakirjojen toimittamisessa postin käytöstä sähköpostiin vähentää sitä vastoin menettelyyn liittyvää teknistä työtä siitä riippumatta, kenen tehtäväksi postitustyö jää.

Toinen menettelyä keventäväksi tarkoitettu ehdotus on **maksuohjelman vahvistamista yksinkertaistetussa menettelyssä velkojien enemmistön päätöksellä** koskeva sääntely. Tästä yksinkertaistetusta menettelystä on ehdotettu otettavaksi säännös lain 38 a §:ään. Ehdotetun 38 a §:n 1 momentin mukaan maksuohjelma voitaisiin vahvistaa, jos vähintään 80 prosenttia tunnettujen velkojien saatavien kokonaismäärästä edustavat velkojat ja jokainen velkoja, jonka saatavan määrä on vähintään 5 prosenttia velkojien saatavien kokonaismäärästä, on antanut hyväksyntänsä maksuohjelmaehdotukselle tai ei ole esittänyt sitä koskevaa väitettä. Tällöin voitaisiin vähemmistövelkojien esittämät väitteet jättää tutkimatta, elleivät ne koske 3 momentissa mainittuja seikkoja. Nämä puolestaan liittyvät sallittuihin velkajärjestelyn keinoihin ja niiden asianmukaiseen käyttämiseen, velkojien yhdenvertaiseen kohteluun sekä lain 31 a §:n mukaiseen yksityisvelkojan vaatimukseen maksuohjelman keston jatkamisesta. Mikäli edellä mainitulta velkojien enemmistöltä olisi saatu kirjalliset hyväksynät, maksuohjelmaehdotus voitaisiin 38 a §:n 1 momentin mukaan vahvistaa myös velkojien riitauttamista koskevaa lain 56 §:ää soveltamatta. Ehdotetun velkojien kuulemista koskevan 52 a §:n 2 momentin mukaan päätös velkajärjestelyn aloittamisesta ja maksuohjelman vahvistamisesta voitaisiin tehdä velkojia enempää kuulematta 38 a §:n 2 momentin edellytysten täytyessä, jos velallinen on asianmukaisesti kuullut velkojia. Tästä olisi 38 a §:n 2 momentin mukaan toimitettava tuomioistuimelle selvitys.

Yleisperusteluista ilmenee, että tuomioistuimelle annettavan mahdollisuuden vahvistaa maksuohjelma velkojien enemmistöpäätöksellä toivotaan lisäävän halukkuutta sovintoratkaisujen tekemiseen.

Tuomariliitto epäilee ehdotetun tyyppisen yksinkertaistetun menettelyn käyttöönotosta saatavien hyötyjen määrää. Yksinkertaistettu menettely tuottaa suurimmat hyödyt, jos pääosalta velkojia voidaan saada etukäteiset kirjalliset hyväksynät maksuohjelmaehdotukseen. Tämä edellyttää ensinnäkin sitä, että velkajärjestelyn edellytyksiä ja esteitä koskevat kysymykset ovat riidattomia. Ehdotettu sääntelykään ei oikeuta jättämään tutkimatta näitä koskevia väitteitä. Toiseksi velallisen tulee kyetä laatimaan maksuohjelmaehdotus, joka myös maksuvaran määräytymiseen vaikuttavien perusteiden osalta vastaa lain ja sen nojalla annetun oikeusministeriön asetuksen (322/2001) säännöksiä. Kolmanneksi velkojien täytyy vielä osoittaa huomattavaa aktiivisuutta, mikä tähän saakka tuomioistuimissa käsitellyissä velkajärjestelyasioissa ei ole ollut kovin yleistä. Saatavien hyötyjen osalta on vielä huomattava, että velkajärjestelyasioissa esitettävät

väitteet ovat pääosin ratkaistavissa kirjallisessa menettelyssä ja istutokäsittelyjen tarve liittyy pääasiassa eräisiin esteväitteisiin ja maksuohjelman raukeamisasioihin, joihin yksinkertaistellulla menettelyllä ei olisi vaikutusta.

Tuomariliitto ei sinänsä näe velkojaenemmistön päätökseen perustuvan yksinkertaistetun menettelyn käyttönotossa ainakaan lähtökohtaisesti merkittäviä oikeusturvavaaroja, jos keskeisimmät velkojien kohteluun maksuohjelmassa liittyvät väitteet on tutkittava myös yksinkertaistetussa menettelyssä. Kun ilmeisestikin tarkoituksena on, että yksinkertaistettu menettely tulee kysymykseen myös tilanteissa, joissa velallisella on vakuusvelkaa ja omistusasunto, antaa ehdotetun lain 38 a §:n 3 momentin muotoilu aiheen kysymykseen, onko tarkoituksena, ettei vähemmistövelkojien esittämiä väitteitä lain 32 §:ssä tarkoitettun *tavallisten velkojen vähimmäiskertymän laskemisesta* olisi tutkittava, jos maksuohjelmaehdotus saa 38 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun enemmistön kannatuksen. Myöskään 38 §:n 3 momentissa ei ole mainittu lain 30 §:ää, joka sisältää paitsi viittauksen velallisen velvollisuuteen maksaa tavallisia velkojaan vähintään 32 §:ssä tarkoitettu määrä, myös maksuohjelman kestoa tavallisten velkojen osalta koskevan sääntelyn. Mikäli todella on tarkoitettu, että näiltäkään osin vähemmistövelkojien väitteitä ei tarvitse tutkia, esitystä ei voida tältä osin pitää erityisen onnistuneena.

Tuomariliitto kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että toisin kuin yrityssaneerauslain määränemmistöäänöksissä (51 § ja 52 §), esityksessä ei ehdoteta määränemmistön määräytymistä silmällä pitäen minkäänlaista jakoa velkojaryhmiin. Kun otetaan huomioon, että vakuusvelkojien ja tavallisten velkojien intressit eivät välttämättä ole yhtenevät ja että tavallisten velkojienkin ryhmässä intressit voivat olla toisistaan poikkeavia, määränemmistön sitominen osuuteen tunnettujen velkojen kokonaismäärästä ei välttämättä ole onnistunut ratkaisu siitäkään huolimatta, että toisaalta asetettavaksi ehdotettu vaatimus kaikkien vähintään 5 prosenttia kokonaisvelkamäärästä edustavien velkojien hyväksynnästä on omiaan vähentämään vaaraa maksuohjelman sisällön määräytymisestä vain osan velkojista intressit huomioon ottavalla tavalla.

Esityksessä on selkeästi nähty **selvittäjäinstituution** käyttämisen menettelyä monimutkaistavana ja kustannuksia aiheuttavana. Tähän näkemykseen liittyen esitetään selvittäjän määräämistä koskevaa lain 64 §:ää muutettavaksi niin, että tilanteessa, jossa velallisen hakemukseen on liitetty maksuohjelmaehdotus, selvittäjä voitaisiin määrätä vain, jos se on asian riittävyyden tai epäselvyyden vuoksi tarpeen. Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan tällainen tilanne voisi syntyä esimerkiksi silloin, kun velkojan maksuohjelmaehdotukseen kohdistuvan riittävyyden takia selvittäjä tarvitaan selvittämään jotakin epäselvää seikkaa.

Selvittäjän käytön vähentämiseen tähtää esitys uudeksi 52 a §:ksi, jonka mukaan jos hakemukseen on liitetty maksuohjelmaehdotus eikä 2 momentista (yksinkertaistettu menettely vähemmistövelkojia kuulematta) muuta johdu, tuomioistuimen on muun muassa annettava hakemus ja maksuohjelmaehdotus tiedoksi velkojille ja asetettava määräpäivä lausumien ja väitteiden esittämiselle. Yksityiskohtaisissa perusteluissa on nimenomaisesti otettu kanta, jonka mukaan tuomioistuimen olisi edellä mainitussa tilanteessa aina kuultava velkojia 52 a §:n nojalla. Yleisperustelujen mukaan tuomioistuin ei voisi lainkaan määrätä selvittäjää kuulematta ensin velkojia hakemuksesta ja maksuohjelmaehdotuksesta. Lisäksi niin yleisperusteluissa kuin yksityiskohtaisissa perusteluissakin on katsottu, ettei asia ole – selvittäjän määräämiseen oikeuttavalla tavalla – riittävä tai epäselvä pelkästään maksuohjelmaehdotuksessa olevien puutteiden vuoksi, vaan tuomioistuimen tulee näiltä osin lain 58 §:n mukaisesti varata velalliselle tilaisuus uuden ehdotuksen laatimiseen määräpäivään mennessä.

Tuomariliitto ei pidä järkevänä eikä kannatettavana pyrkimystä merkittävässä määrin luopua selvittäjän käyttämisestä ja siirtää selvittäjän tähän asti hoitamat tehtävät osin velalliselle, käytännössä tätä avustavalle taholle eli yleensä talous- ja velkaneuvonnalle, ja osin tuomioistuimelle, jolle ehdotetut muutokset merkitsisivät jäljempänä käsiteltävällä tavalla sekä olennaista tiedoksiantoon liittyvien tehtävien että maksuohjelmaehdotuksen käsittelyyn liittyvien tehtävien lisääntymistä.

Tuomariliitto toteaa, että selvittäjien käytöstä velkajärjestelyssä saadut kokemukset ovat pääsääntöisesti varsin myönteisiä. Selvittäjän etuna maksuohjelman laatijana suhteessa talous- ja velkaneuvontaan on eri-

tyisesti se, että selvittäjä on asemassaan asiaan osallisista riippumaton ja puolueeton toimija, kun taas talous- ja velkaneuvonnan tehtävät liittyvät nimenomaan velallisen avustamiseen. Siitä huolimatta, että monissa kunnissa talous- ja velkaneuvonnan henkilökunta on pitkään tehtäviä hoitanutta ja velkajärjestelyläkiin ja sen soveltamisen kannalta merkitykselliseen lainsäädäntöön hyvin perehtynyttä, tämä näkökulma-ero tulee käytännön oikeuselämässä toistuvasti esiin erityisesti maksuvaran määräytymiseen liittyvissä kysymyksissä, joissa talous- ja velkaneuvonnan laatimissa velkajärjestelyhakemuksissa ja niihin toisinaan liitetyissä maksuohjelmaehdotuksissa esitetyt luvut saattavat poiketa dramaattisestikin selvittäjän maksuohjelmaehdotuksen mukaisista luvuista. Siitä huolimatta, että mietinnössä on muun muassa todettu talous- ja velkaneuvojilla olevan velvollisuus laatia maksuohjelmaehdotus lain mukaisesti ja että heidät kaikki koulutetaan laatimaan maksuohjelmaehdotus puolueettomasti ja lakia noudattaen, edellä mainitut erot ovat silmiinpistäviä. Pääosa selvittäjistä on asianajajia tai joka tapauksessa lakimieskoulutuksen saaneita, minkä vuoksi heillä on talous- ja velkaneuvojia paremmat edellytykset maksuohjelmaehdotuksiin liittyvien oikeudellisten ongelmien tarkasteluun ja ratkaisemiseen. Selvittäjien vahvistettavaksi toimittamista maksuohjelmaehdotuksista vain vähäinen osa on ylipäänsä riitaisia. Pääsääntöisesti maksuohjelmaehdotukset ovat vahvistettavissa sellaisenaan. Keskeisenä selittävänä tekijänä tähän voidaan pitää nimenomaan sitä, että selvittäjät ovat tehtävässään riippumattomia ja puolueettomia ja heillä on koulutuksensa perusteella hyvät – ja selvästi talous- ja velkaneuvontaa paremmat – edellytykset suoriutua maksuohjelmaehdotuksen asianmukaisesta laatimisesta.

Selvittäjien laatimien maksuohjelmaehdotusten perusteella on myös ollut selkeästi havaittavissa se, että velkajärjestelyhakemuksen jättämistä edeltäneessä velkaselvittelyssä joskus merkittäväkin osa velallisen veloista on jäänyt pois velkajärjestelyhakemuksesta. Vaikkakin osittain tilanteeseen olisi saatavissa parannusta kehittämällä velkaselvittelyvaiheen työtapoja nykyisestä, mikä nyt ehdotetun 11 b §:n toteutuessa on välttämätöntäkin, on varsin ilmeistä, että jo talous- ja velkaneuvonnan riittämättömän resurssoinnin vuoksi ongelmia maksuohjelmaehdotusten laadussa syntyy, mikäli painopiste maksuohjelmaehdotusten laatimisessa siirretään talous- ja velkaneuvonnalle. Yleisperusteluista ilmenee tietoisuus resurssiongelmita ja myös talous- ja velkaneuvonnan resurssien erilaisesta tasosta eri puolilla maata.

Tuomariliitto pitää jokseenkin selvänä, että toteutuessaan esitys tulisi merkitsemään enenevää tarvetta palauttaa maksuohjelmaehdotuksia uudelleen valmisteltaviksi. Tällaisessa tilanteessa tuomioistuin joutuu joko perustellulla palautuspäätöksellä tai ainakin kirjallisesti ohjeistaen ohjaamaan velallisen avustajaa laatimaan korjatun maksuohjelmaehdotuksen. Kun tämä vain poikkeuksellisesti on tarpeen selvittäjien laatimien maksuohjelmaehdotusten kohdalla, kysymys on tuomioistuimille aiheutuvasta, lähtökohtaisesti tarpeettomasta lisätyöstä. Ohjeistuksen tarve voi myös johtaa ongelmallisiin tilanteisiin tuomioistuimen puolueettoman ratkaisijaroolin kannalta.

Menettelyn yksinkertaistamista sekä ajallisia ja kustannusten säästöjä tavoiteltaessa on syytä ottaa huomioon, että velkajärjestelyasioiden keskimääräinen käsittelyaika tuomioistuimessa on nykyisellään puolen vuoden luokkaa ja että velkajärjestelyhakemuksen ”elinaikaan” on lisäksi luettava hakemuksen valmisteluun kuluva aika talous- ja velkaneuvonnassa. Velkajärjestelyasian painopisteen siirtäminen hakemuksen jättämistä edeltävään aikaan johtaa väistämättä tuon ajan piteneeseen. Yksinkertaisia ja täysin riidattomia asioita mahdollisesti lukuun ottamatta mitään merkittävää kokonaiskäsittelyajan lyhentymistä ei ole ehdotettujen muutosten myötä realistisesti odotettavissa.

Esityksessä on suhtauduttu selkeän kriittisesti selvittäjän käyttöön tiedoksiantojen toimittajana. Kun tiedoksiannoissa ja asiakirjaliikenteessä ehdotetaan siirryttäväksi pääosin sähköpostin käyttämiseen, kustannuksiin liittyvät perustelut menettävät tosiasiaassa pääosin merkityksensä, mikä on havaittavissa esityksen vaikutuksia käsittelevän jakson 4.1 tarkastelusta. Kun selvittäjän palkkiot määrätään tehtäväkohtaisesti ja palkkioiden korotuksetkin määrätään muun kuin teknisen työn perusteella, kun taas käräjäoikeuksien kansliahenkilökunta on oikeutettu saamaan virka-ajan ylittävästä lisä- ja ylityöstään korvauksen ainakin vastaavan vapaa-ajan muodossa, lisääntyvien tehtävien voidaan perustellusti väittää aiheuttavan valtiolle suuremmat kustannukset kuin mitä sille selvittäjiä tiedoksiantojen hoitoon käytettäessä aiheutuisi. Niissäkin tapauksissa, joissa poikkeuksellisesti jouduttaisiin käyttämään postia sähköpostin asemesta, vastaavat postikulut aiheutuvat myös tuomioistuimille. Säästöä tällöin syntyisi vain kopiokuluista ja siltäkin osin

vaatimattomassa määrin.

Mikäli maksuohjelmaehdotuksen laatimiseen ja käsittelyyn sekä selvittäjän käyttöön liittyvät ehdotukset edes pääosin toteutetaan, niin Tuomariliiton näkemyksen mukaan ainakin tulee jättää tuomioistuimen harkintaan, missä tapauksissa kaikkia velkojia on ryhdyttävä kuulemaan ennen velkajärjestelyn aloittamisesta päättämistä ja sen ratkaisemista, onko asiassa määrättävä selvittäjä laatimaan maksuohjelmaehdotus.

3. Taloudelliset ja toiminnalliset vaikutukset

Esityksessä on jaksossa 4.1 käsitelty laajahkosti ehdotusten taloudellisia vaikutuksia. Tässä tarkastelussa on selvästikin pyritty huolellisuuteen. Tästä huolimatta kysymys on arvioista, joiden todentaminen on vaikeaa, ainakin osin mahdotontakin.

Esityksen säästövaikutuksiksi vuositasolla on arvioitu noin 250.000 euroa. Pois lukien sähköpostiliikenteeseen siirtymisestä syntyvien kopiointi- ja postituskulujen säästön vaikutus, kustannusvaikutus olisi 750.000 euroa lisäkustannuksia. Kun sähköpostin käyttöä koskevat ehdotukset ovat joka tapauksessa toteutettavissa ja ne voitaisiin paljolti jo nykyisten säännösten voimassa ollessa toteuttaa, ehdotukset eivät siis säästä kustannuksia vaan päinvastoin.

Silmiinpistävää työmäärä- ja kustannusvertailuissa on se, että arvioidut lisäresurssitarpeet ja säästöt eivät ole kokonaisuutena tarkastellen huomattavia, kun ne jakautuvat tuomioistuinten, talous- ja velkaneuvontayksikköjen ja oikeusaputoimistojen kesken. Kun ne on laskettu koko maan kattavina, on Tuomariliiton käsityksen mukaan selvää, että lisäresurssit ja säästöt eivät ole siten kohdennettavissa yksittäisiin tuomioistuin- ja neuvontapalveluyksikköihin, että millekään yksikölle olisi realistisesti odotettavissa lisäresursseja tai merkittäviä kustannussäästöjä. Näin ollen ehdotettujen muutosten toteutuessa niin tuomareille ja tuomioistuinten kansliahenkilökunnalle kuin talous- ja velkaneuvontayksiköille aiheutuva lisätyö tulee vuorostaan vähentämään tuomioistuinten ja talous- ja velkaneuvontayksikköjen nykyisin hoitamiin tehtäviin käytettävissä olevia henkilöstöresursseja.